

*Pohjoistullin
tyttösakki*

Elin
Wägner

Elin Wägner

Pohjoistullin tyttösakki

SAGA Egmont

Pohjoistullin tyttösakki

Translated by Irene Mendelin

Original title: *Norrtullsligan*

Original language: Swedish

Cover image: Shutterstock
Copyright © 1908, 2021 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728094211

1st ebook edition
Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I.

Tukholma syyskuun 29 päivänä.

Mikään ei tule sellaiseksi kuin on kuvitellut!

Tätä minä en odottanut kymmenen vuotta sitten, kun kävin rippikoulussa papin luona, sain ensimmäisen pitkän hameeni ja ostin ensimmäisen käärön hiusneuloja, jotka muuten melkein heti karisivat hiuksistani.

Vielä vähemmän minä sitä odotin viisi vuotta sitten, kun täytin kaksikymmentä vuotta ja hehkuin ensimmäistä ja suurinta rakkauttani. Muistan, miltä tuntui, kun yhtä onnellisena kuin rikoksellisena hiivin takakatuja ensimmäiseen kohtaukseen eräänä iltana ja pysähdyin joka lyhtytolpan luona katsomaan kelloa, hänen odottaessa eräässä puistossa. Arkipäivää ei enää olisi elämässäni, lupasin itselleni, taivasta ja helvettiä, enimminkin taivasta, ylös ja alas, alituista luisurataa. Ja aluksi se meni, mutta sitten yks, kaks, kolme oli topp tykkänään, ja siinä minä olin, aivan alhaalla. Olisipa joku silloin uskaltanut sanoa minulle, että minusta tulee konttoristi, minusta, joka aina luulin kuolevani seuraavan viikon keskivaiheilla, mutta nyt minä sitä olen.

Ei tullut muu neuvoksi. S.o. olisi kyllä tullut, mutta tämä oli lähimpänä. Ja toisinaan, kun on oikein väsynyt, tavottaa lähintä.

Minä olen juuri näkevinäni silmäini edessä suuren armeijan viyellapuseroita ja itseni viimeiseksi tulleet pakkolaisena. Lokakuun ensimmäisenä päivänä alkaa harjoitus.

Muuan kirjailija on meistä työtätekevistä naisista sanonut, että on rehellisesti myönnettävä, ettei rakkaus työhön, vaan nimenomaisesti suoranainen puute pakoittaa meidät miehen työaloille. Se on varsin oikein ja viisaasti sanottu, ja minä olen varma siitä, että tulen vihaamaan tätä työtä, jonka nyt olen saanut. Sieluni ponnahtaa vaistomaisesti taapäin kassakirjasta ja kirjoituskoneesta, mutta täytyneehän meidänkin elää, Putten ja minun, ja varsinkin Putten, ja vaikkapa Putte, omien sanojensa mukaan, on leski ja orpo, ei se mihinkään riitä, hänen koulunkäyntinsä ja täysihoidossa oleminen täällä Tukholmassa käy niin katkeran kalliiksi. Niinpä olen minä siis velvollisuuden tunteen pakoittamana ottanut paikan erään tuomarin luona rahaston- ja kirjevaihdon hoitajana, ja kaikki sanovat, että saatan olla ylimmilleni iloinen, kun sain sen näin mukavasti ilman Schartaun tai Pihlmanin antamaa todistusta ja minun ikäisenäni. Enhän minä ole 25:ttä vuotta vanhempi, mutta olen kuullut, että he tahtovat saada nuoria ja sellaisia, joilla on vanhemmat, se tulee halvemmaksi. Minä arvelen viattomuudessani olevani kylläkin halpa. 80 kruunua 7 tunnista päivässä ja 50 äyriä jokaisesta ylimääräisesti työskentelemästäni tunnista. Ylimääräisesti aion kyllä työskennellä, ja se tulee Puttelle. Itse täytyy minun tulla toimeen noilla 80.

Saavuin kaupunkiin kello 7 aamusella kuin mikäkin huonekalupahanen, s.o. huonekaluilla oli parempi, ne olivat hyvissä kääreissä ja kannettiin kotiin. Minua ei kannettu, eikä minua vastaanottamassa ollut ainoatakaan sielua, mutta eipä sitä siltä kannattanut antaa mielensä kulossa kulkea. Voitin haluni ajaa hevosella ja astuin raitiovaunuun luvaten itselleni, ettei sekään saisi tapahtua kovin usein, koska pilette oli sama kuin leipää

koko päiväksi, aamu-, ilta- ja aamupäivävoileiviksi, ellei niitä laita liian suuriksi ja liian monta.

Raitiovaunu oli täynnä aamunkalpeita ja hieman viluisia työihmisiä. Nähdessäni heidät koetin käyttää tilaisuutta ja kohottaa tunnelmaani "ajattelemalla niitä, joilla on huonommin kuin minulla". Koska minun on oltava konttorissa kello 9, olisi pitänyt olla tavattoman terveellistä ajatella niitä, jotka alkavat aherruksensa kello 7, mutta tämäkin on vain niitä vanhan väen monia taruja, sillä eivät nuo ihmiset sanottavasti mieltäni kohottaneet.

Ja punainen vaunu mennä kolisi ylös Upplanninkatua, ohi rakennusten, rakennusten ja pelkkien rakennusten, ja kun luulin olevamme jotakuinkin Vanhan Uppsalan luona niin olimmekin Odenaukealla. Koko Pohjoistullinkatu muistutti jo huonekaluvarastoa ja salli läheisesti tutustua muuttavien perheiden elämään. Minun oli ylen vaikea päästä omasta portistani sisään. Rakennus, jossa asun, on jotakuinkin uusi, suuri kuin linna ja vastaa asukasluvultaan arvatenkin kolmannen luokan kirkkoherrakuntaa. Holviportista tullaan sementoidulle ja ylt'ympäriinsä rakennetulle pihalle, jossa on sisäänkäytäviä aina F:ään asti. — Jos ojentautuu, näkee mahdollisesti neliskulmaisen taivaankappaleen, kooltaan kuin puseroon menevä kangas, mutta taivas tuntuu olevan tavallista loitompana. Tämä piha vaikuttaa hiukan kuin kaivolta ja minä ajattelen toisinaan Joosefia ja hänen tylyjä veljiään.

Me asumme neljännessä kerroksessa, mutta hissiä ei ole, rakennus on suunniteltu jotakuinkin keskiluokkaa varten. Ihmiset sanovat, että on hyödyllistä kavuta portaita, ja siitä kai johtuu, että ei koskaan turhanpäiten mennä kotiin.

Kun viimeinkin olin tavaroineni päässyt hinautumaan neljänteen kerrokseen, vaivuin hengästyneenä

ullakkoportaiden alimmalle askelmalle. Koputin keittiönovelle, vaan kukaan ei kuullut, silloin aloin raivon puuskassa vasaroida, niin että koko talo heräsi.

— Elisabethko siellä on? kuulin sisältä päin.

— Niin, voithan ymmärtää, etteivät mitkään säädylliset ihmiset sillä tavalla elämöi eivätkä tule tähän aikaan päivästä.

— Niin, kyllä täällä on Elisabeth, sanoin minä, avatkaa!

Silloin he vihdoinkin aukaisivat, mutta silloin minä myöskin ymmärsin heidän epäröimisensä, sillä he olivat kaikki enemmän tai vähemmän yöpuvussa ja hiuspaperuksissa. Minun täytyi nauraa: tämä siis oli Pohjoistullin Sakki, sivistyksen äärimmäinen vartio Waasan kulmakunnalla. Mutta minä tunsin, että tulisin viihtymään sen kanssa. Oli onni minulle, että eräs tämän iloisen ja kuuluisan Sakin jäsenistä meni naimisiin ja asui nyt onnellisena maaseudulla, niin että minä sain tulla hänen tilalleen. Me vuokraamme kaksi huonetta eräältä vanhalta rouvalta, jolla kuuluu olevan poika, joka on notaari, meillä on osa hänen keittiönsä, ja minä otaksun, että on tarkoitus, että meidän on eletävä pelkällä leivällä ja pala painettava alas teellä ja kahvilla ilman kermaa. Päivällistä syövät toiset ulkona, milloin ja missä ja jos kannattaa. Minä tulen nyt kuulumaan siihen ihmiskastiin, joka näkee n.s. kotielämästä vain sen mitä voi varkain nähdä, kun pihan toisella puolella asuvat naapurit ovat unohtaneet laskea kierrekaihtimen alas. Jos me olisimme miehiä, olisi meidän "kokonaan oltava ravintolain varassa." Tämä saattaa olla varsin huvittavaa, kun syntymästään asti on ollut perhetyttönä vanhempiansa ja toisten kodissa.

Eeva, joka on ainoa, jonka ennestään tunnen, ja josta tulee huonetoiverini, esitteli:

— Tässä on se uskovainen nainen omine vuodevaatteineen, jota me sanomalehti-ilmoituksella olemme etsineet. Toivon että kaupunginlähetti pian tuo sänkyvaatteet.

Kaikki syleilivät ja suutelivat minua ja auttoivat päällyysvaatteet yltäni, ja naurun ja puheen surina täytti huoneen, kunnes Eeva päästi ulvonnin, joka olisi voinut kuolleetkin herättää.

— Taivaan nimessä, Eeva? sanoin minä.

— *Notaari!*

Ovi oli narahtanut käytävässä, ja samassa olivat tytöt kuin poispuhalletut keittiöstä ja käytävästä, paitsi Baby, joka oli melkein puettu ja vartioi kahvipannua, samalla kun hän pauloi kenkiänsä. Luonnollisesti se ei ollut notaari, vaikka kyllähän se olisi hyvin miehen tapaista saada levottomuutta aikaan kanatarhassa tähän aikaan päivästä.

Heti sen perästä hätkähdin minä kuullessani uuden kimakan hätähuudon:

— Tytöt, kello on kaksikymmentä minuuttia yli kahdeksan!

Minä seisoin vallan mykkänä siinä melussa, joka nyt seurasi. Oli niinkuin pyörremyrsky olisi pyyhkäissyt läpi huoneen. Kahvikupit ja sokeriastia sinkoutuivat esille piironginlaatikosta, voita ja leipää viskautui esille keittiön kulmakaapista, Baby tuli kahvia läikytellen, ja kaikki levittivät voileipiään tulisella vauhdilla ja polttivat huulensa kahvilla, samalla kun he sen ohessa käsittämättömällä tavalla koettelivat hattujaan peilin edessä. Heti puoli yhdeksän jälkeen mennä kolistivat he kapat pujotettuina toiseen käsivarteen ja käsineet, laukut ja vaaleanpunaiset voileipäpussit käsissä. Tuli äkkiä sellainen hiljaisuus, että minä säpsähdin.

Odottaessani kaupunginlähettiä, lämmitin vettä kattilassa ja asetuin pesemään aamiaiskuppia keittiössä. Se oli ensimmäinen kerta eikä suinkaan viimeinen; minun kohtaloni on aina ollut läheisesti sidottu pesuastiaan.

Nyt notaari todellakin tuli. Minä työnsin keittiön oven kiinni ja hypähdin puulaatikolle, niin että saatoin ovesta olevasta lasiruudusta tarkastaa mitä hän teki. Niinkuin olin aavistanut ei hän mennyt suoraan ulos eteiseen, vaan teki kierroksen meidän molempain huoneittemme läpi. Eihän hän muuta ymmärtänyt, kuin että kaikki olivat poistuneet, niinkuin tavallisesti. Silloin laskeusin minä alas, menin hiljaa kuin pieni enkeli sisälle huoneeseeni ja tulín parahiksi nähdäkseni hänen penkovan Babyn kirjahyllyä. Hän pakeni pelkurimaisesti eikä esittäytynyt; hän oli pitkä ja hiukan ikävästi hallistunut eikä ollenkaan minun makuni mukainen.

Niillä on jo Yksi Mies romaanissa, ennen minun tuloani. Mitenkä sitten tästä puoleen tuleekaan olemaan? En tiedä mitkä miehet ja mitkä onnettomuudet odottavat minua täällä Tukholmassa, mutta sen voin ainakin kokemuksen tietä laskea, että missä minä olen, sinne kokoontuu vielä muutama vuosi eteenpäin aina — —

II.

Syyskuun 30 päivä.

Tänään olen ollut esittäytymässä tuomarin luona; minut oli otettu valokuvan nojalla, hän näytti siltä, kuin olisi hän tuntenut helpotusta nähdessään, että minulla oli kunnollinen ihokin. Huomenna alkaa raataminen, ja eilen perehdyin huoneustoon. Eevalla ja minulla on keskikokoinen huone, kummallakin on oma ikkuna ja oma pitkäseinä. Eevan on hänelle hyvin luonteenomainen ja yhtä virkistävä kuin hän itsekin. Ihanan, leveän turkkilaisen leposohvan yläpuolella, joka on saatu ostetuksi monien kuukausien aikana kieltäytymällä välttämättömmimmistäkin, riippuu näin kuuluva kirjoitus: *Miehet elkööt millään tekosyyllä asettuko naisten vaunuun!* Räikeänä vastakohtana ryhmittyy tämän luostarimaisen kirjoituksen ympärille jäljennöksiä Sindingin ja Vigelandin rohkeimmista piirustuksista ja edelleen kirjavassa sekasotkussa runoilijoita ja näyttelijöitä ja demimondinaisia, Botticellin madonneja ja hänen omia tätejään. Leposohvan vieressä on hänellä pieni, uhitteleva tupakkapöytä, mutta ikkunan luona suuri kirjoituspöytä, jossa hän aina korjailee kuosinmukaisiksi puseroitaan tai pallistaa hameensa tai silittää kaularöyhelöitään, sanalla sanoen tekee kaikellaista muuta, mutta ei kirjoita. Ikkunan välissä riippuu toinen miettimisen arvoinen kirjoitus: *Järjestys on työn vipusin*, joka vallankin aamuisin, jolloin koko huone on sekaisin, tekee hullunkurisen vaikutuksen.

Olen huomannut että Eeva on oikein hullaantunut tällaisiin mietelauseisiin, sillä käytävän ovenpieleen on hänen käsialallaan siniliidulla kirjoitettu: *Elä kulje tätä tietä, kun notaari on kuultavilla tai näkyvissä!*

Omalle seinämälleni olen sijoittanut kotini arkihuoneesta peräisin olevan vanhan, rehevän ja epäkuosikkaan punaisen sohvan, ja sen yläpuolelle olen asettanut pari taulua: vanhempaini kapinettivalokuvat soikeissa kehyksissä. Isän kuvaa saartaa lasin alla oleva kellastunut tohtorinseppele. Isä poloinen, joka et tahtonut kirjoittaa kvinna kv:llä; parasta oli että sinä sait kuolla, ennenkun he saivat oikeuden hoitaa virkaa valtion palveluksessa ja paljon muuta. Ajatteles, jos olisit saanut jonkun hameniekan opettajakuntaan! Sitten on minulla kolme neljä Rembrandt jäljennöstä, joita minä oikeauskoisena ihailen: Hendrijke ja Saskia, joita kohtaan tunnen vissiä myötätuntoa, ja kaksi taiteilijan omaa muotokuvaa, toinen Saskian ajalta, toinen Hendrijken. Sitten minulla on Rosettiltä kaunis ja intohimoinen naisenpää ja muuan sanomalehtileikkele: Duse painunein päin ja tuskaisin, hiipunein profiilein.

Toisessa huoneessa suoraan meille johtavine ovineen asuu Sakin nuorin ja vanhin jäsen: Baby tai oikeammin Magnhild ja Emmy, molemmat palvelevat samassa konttorissa, Yhtyneet Yhtiöt. Ennenkun olin puhunut mitään Babyn kanssa, tuntui minusta, että hänen pieni persoonallisuutensa vilahti esille ikkunalla olevista laseista, joissa oli hyacinttisipulia ja pienestä Ruotsin multaa sisältävästä maljakosta — mullan oli hän ostanut Hötorgetilta 15 äyrillä litra — johon hän oli kylvänyt heinänsiemeniä. Hänen on ikkunan vieressä oleva tilava ompelupöytä ompelulippaineen ja pieni mustetolppo ilman mustetta. Pöydän alahyllyllä on rikkiluettu ja jumaloitu Heine, Levertinin runokokoelmat ja Blicher-